

מחמת חוזקו עד שיתן לתוכו מים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, גם על יין כמות שהוא מברכין.

מכבר, בכל זאת הם מצטרפין, וחלה עליהם חובת זימון, (23) ולכן אינן רשאים ליחלק.

גמרא:

שנינו במשנה: "שלשה שאכלו כאחת, אינן רשאים ליחלק", ותמהה הגמרא: מאי קא משמע לן? — הרי כבר תנינא חדא זימנא במשנה לעיל [מה א] "שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן", ופשיטא שכל עוד לא קיימו חיובם אינם יכולים להחלק?

מבאר הגמרא: הא קא משמע לן — כי הא דאמר רבי אבא אמר שמואל: שלשה שישבו לאכול כאחת, ואפילו עדיין לא אכלו, (22) אינן רשאים ליחלק.

לישנא אחרינא: אמר רבי אבא אמר שמואל: הכי קתני — שלשה שישבו לאכול כאחת, אף על פי שכל אחד ואחד אוכל

אי נמי, כוונת המשנה לחדש כי הא דרב הונא, דאמר רב הונא: שלשה שבאו משלש חברות, שכל אחד מהם הגיע מחבורה אחרת [של שלשה, כדלהלן], ועשו שלשתן חבורה נפרדת, אפילו אם שלשתן לא אכלו כלום יחד, (24) כיון שכבר התחייבו בזימון בחבורותיהם הראשונות, אינן רשאים ליחלק.

אמר רב הסדא: והוא שבאו משלש חברות של שלשה בני אדם, כי אם בתחילה אכלו בחבורות של שנים, וגם אחר שהצטרפו שלשתן לא אכלו יחד, הרי לא התחייבו בזימון.

אמר רבא: ולא אמרן שהפורשים מחבורות נ-1 אחרות מצטרפין לזימון, אלא באופן דלא אקדימו הנך חברות שפרשו מהם ואזמון עלייהו בדוכתייהו, כמו שמצינו לעיל [מה

"בורא פרי העץ" כי כל עוד לא נמזג לא השתנה לשבח, ונשארה ברכתו כברכת הענבים שיצא מהם. והרמב"ם בפיה"מ כתב שקודם שמזגוהו אינו יין מפני שלא יוכלו לשתותו.

22. תוס' לעיל [מה א ד"ה שלשה] ביארו שברכו 'המוציא' והתחילו לאכול יחד, אלא שלא אכלו כזית יחד [וראה שם הערה 1]..

ורבינו יונה נקט שאפילו לא התחילו לאכול, כיון שישבו לאכול בקביעות יחד, שוב אין רשאים להחלק, כי כיון שגמרו בדעתם וקבלו על עצמם לעשות מצוות זימון, אין להם להחלק עד שיזמנו ויפטרנו מחיובם.

23. תוס' [ד"ה שלשה] ביארו שהיה אמינא כי

כיון שכברותיהם חלוקים, אין ביניהם צירוף, ולא יתחייבו בזימון.

24. כך פירש רש"י, ותמה הב"י [קצג ה] אם כן במה הצטרפו, והרי ברכת זימון היא רק על פת, ואין מברכין על הפת אלא במקום שאכלה. וביאר שבאו מג' חברות שאכלו בבית אחד בג' זוויות, וכשמתקבצים מפינה לפינה אינו חשוב כשינוי מקום.

ובאופן נוסף ביאר, שכיון שבאו להצטרף יחד, אע"פ שלא הסבו יחד, ולא אכלו יחד, כיון שהתוודעו לזמן אינם רשאים להחלק, וצריכים לאכול יחד כדי לזמן, ותמה הט"ז [ח] איך יתחייבו לאכול לצורך זימון כאשר עדיין אינם חייבין בזימון. והמג"א [יג] כתב שבמקום

ב] שקורין להם ומצטרפים לזימון בענייתם ממקומם, אבל אם כבר קראו להם ואזמון עלייהו בדוכתייהו, אף על פי שעדיין לא

ברכו ברכת המזון,⁽²⁵⁾ פרח חיוב זימון מינייהו,⁽²⁶⁾ ואינם מצטרפין יחד לזימון⁽²⁷⁾.

צירופם לא אכלו יחד, אך כל אחד אכל שם בפני עצמו, וכ"כ הב"ח. וראה עוד ביאורים במאמר מרדכי ומ"ב.

ובפסקי רי"ד הוכיח מכאן כשיטת הרמב"ן [מה א] שבמקום שיש חיוב זימון, חובת זימון קובעת אותם בחבורה, ואין צריך שיסבו יחד לקביעות. אך בשלטי גבורים [לב ב אות ד] כתב כי גם לשיטת רבינו יונה [שם] שרק הסבתן בקביעות מחייבת זימון, הרי אף שאין חייבין, יש להם רשות לזמן, וכיון שכל אחד מהפורשים כבר התחייב בזימון, ובצירוף שלשת הפורשים יכול לזמן, לפיכך חל עליו שוב חיוב זימון.

והמג"א [יג] כתב שבמקום צירופם לא אכלו יחד, אך כל אחד אכל שם בפני עצמו, וכ"כ הב"ח. וראה עוד ביאורים במאמר מרדכי ומ"ב.

25. ע"פ רש"י [ד"ה אבל, והוסיף שהיה שם רק עד "נברך", ויבואר להלן], ותמה רבינו יונה שהרי באופן זה פשיטא שאין מצטרפין, כי אין מזמנים פעמיים? והביא ביאור ר"י מפריז שבני החבורה של כל אחד מהפורשים זימנו לעצמם בלעדיו, וע"י כך פרח חיוב זימון גם מעליו, וכשם שכבר אינו יכול לזמן עם חברתו, כך אינו יכול להצטרף עם אחרים לזימון [וראה רמב"ן וראב"ד בהערה הבאה]. ודחאו, כי "זימנו עלייהו" משמע "עמהם", ולא "בלעדיהם".

ולכן ביאר שיש חידוש בכך ששוב אין מצטרפין, שהרי העונה ממקומו אינו מתכוון לצאת ידי חובת זימון, ורק מועיל לצירוף לחבורתו [ולכך כתב רש"י שהיה שם רק עד "נברך", כי אם היה נשאר ל"הזון" היה גם הוא יוצא בזימון], ובכל זאת אינו מצטרף לחבורה

אחרת, כי פקע ממנו חיוב זימון כאשר יצאו בני חבורתו ידי חובתם.

ותוס' [נדפס בע"א] ביארו שענו לשאר בני חבורתם שברכו לפני שסיימו הם לאכול. וגם הרא"ש והטור [קצג] פירשו כתוס', ולכן כתבו שהחידוש הוא ש"שוב אין יכולין לזמן, אפילו אכלו אח"כ שלשתן יחד וגמרו סעודתן" כי כבר זימנו בתחילת הסעודה.

26. הרמב"ן ביאר [כ"ר מפריז] שבני החבורה של כל אחד מהפורשים זימנו לעצמם בלעדיו, אך נקט כי הטעם לפריחת הזימון הוא משום שנשאר שעה אחת בלי חבורה, ואין זימון אלא בחבורה, ושוב אין חיוב זימון חוזר וניעור עליו [וכן ביאר הלחם משנה ברכות ה יא, בדעת הראב"ד שם], ונקטו שבאופן ש"לא זימנו עלייהו בדוכתייהו", מזמנים שלשתן מדין חבורה חדשה. ואכן הרמב"ן נקט כי אם הפורשים הצטרפו לפני שהנותרים זימנו לעצמם, אפילו שאח"כ זימנו הנותרים, לא פרח זימון

מהפורשים, כי לא היו יחידים שעה אחת. אך ר"י מפריז נקט טעם אחר לפריחת הזימון, והוא משום ששוב אינו יכול להצטרף לחבורתו, כי הם כבר זימנו, ואין מזמנים פעמיים, ונמצא שבאופן ש"לא זימנו עלייהו בדוכתייהו", הרי הם רק מצטרפים לזמן מדין חיובם בחבורה הראשונה. ואם כן גם אם הצטרפו קודם לזימנו הנותרים, כאשר יזמנו בחבורתייהם יפקע מהם הזימון.

27. כך פירש רש"י [שם], אך תוס' [שם] כתבו רק ש"רש"י לא החלק", ודקדק הב"ח [קצג] שאם ירצו יכולין לזמן, וכן העלה הלחם משנה [ברכות ה] מדברי הרמב"ם. ויתכן שלא נחלקו,

אמר רבא: מנא אמינא לה שצירופן יחד אינו מחזיר עליהם את חיובן הראשון [אע"פ שפקע בצירופן לחבורתיהם]?

דתנן [כלים יח ט]: מטה טמאה שננבחה חציה, או שאבדה חציה, או שחלקה אחין או שותפין, טהורה, כי כעת אינה נחשבת כ"כלי" המקבל טומאה. ואם תקנוה והחזירוה למצבה הקודם, מקבלת טומאה מכאן ולהבא. ומדייק רבא: מכאן ולהבא אין [מקבלת טומאה],⁽²⁸⁾ אך למפרע [טומאתה הישנה] לא חוזרת עליה, אלמא, כיון דפלגוה פרה לה טומאה מינה, ושוב אינה חוזרת עליה, הכא נמי לגבי צירוף יחידים שפרשו מחבורותיהם לזימון – כיון דאזמון עלייהו, פרה זימון מינייהו, ואין הפורשים מצטרפים שוב לזימון.

שנינו במשנה: שתי חבורות שהיו אוכלות

בבית אחד, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו, הרי אלו מצטרפין לזמון. ואם לאו, אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן.

תנא: אם יש שמש ביניהם, שמשמש את שתייהן, שמש מצרפן, אף על פי שאינן רואין אלו את אלו כלל.

שנינו במשנה: אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, מברכין.

תנו רבנן: יין עד שלא נתן לתוכו מים, הרי הוא בחזקו ואינו ראוי לשתיה, ונמצא שאין לו מעלה של יין,⁽²⁹⁾ ולפיכך אין מברכין עליו "בורא פרי הגפן" אלא "בורא פרי העץ" כפי שברכו עליו מתחילה כשהיה בענביו⁽³⁰⁾. וכיון שאין לו מעלת יין, הרי הוא נחשב כשאר מי פירות, ונוטלין ממנו ליריב.

כי באופן שהמשיך לאכול אח"כ, יכול להצטרף, ואילו כשיצא לשוק וכבר אינו אוכל, פטור לגמרי מזימון, וראה שו"ת פנים מאירות [ח"ב 1].

28. הגר"א הקשה הרי לביאור הרא"ש והטור [קצג] ש"שוב אין יכולין לזמן, אפילו אכלו אח"כ שלשתן יחד וגמרו סעודתן" נמצא שזימון אינו אפילו מכאן ולהבא, ונמצא שאינו דומה למטה. ויתכן לחלק, כי במטה הטומאה הישנה אינה חלה שוב על המטה החדשה, ואינה מקבלת אלא רק טומאה חדשה, אך חיוב הזימון בסעודה החדשה, אינו חיוב חדש, אלא שבה מצטרפים לקיים את החיוב הקודם, ואחר שנפטרו ממנו שוב אינם חייבים אף כשהצטרפו. וההוכחה ממטה היא רק שאין חל חיוב למפרע, כי כיון שפקע זימון שוב אינו חוזר, כמו טומאה הפוקעת בשבירת המטה.

29. הפני יהושע [לעיל לה ב] כתב שלדעת רבי יהושע שכל המשקין היוצאים מפירות נחשבים כ"זיעה", הרי יין השתנה למעליותא בכך שיש לו שם "משקה" ואינו "זיעה" [והיינו רק כשנתנו בו מים, ואפשר לשתותו], ואילו לרבי אליעזר שגם שאר המשקין היוצאים מפירות נחשבים "משקה" בהכרח מעלת היין מפני שראוי לנסכים, ותמוה מסוגיין, שהרי לנסכים דרוש דוקא יין חי ולא מזוג [ב"ב צו ב], ואיך אמר רבי אליעזר שיון חי לא השתנה למעליותא.

30. באור שמח [ברכות ג ב] תמה למה יברך "העץ", ומה החילוק בין האוכל קמח שמברך "שהכל", כי השתנה מברייתו, ונצרך לשינוי נוסף כדי להגיע למעלתו [כדלעיל לו א]. וחילק בין עשיית פת שהוא שינוי בעצם הקמח, לבין מזיגת יין שהוא עצמו אינו משתנה, אלא שתייתו

דנה הגמרא לפי מה ששינונו בכרייתא זו: **כמאן אזלא הא דאמר שמואל "עושה אדם כל צרכיו בפת" ומתיר להשתמש באוכלין לכל צורך, גם שלא לאכילה** (33) — **כמאן? — כרבי אליעזר** (34) שהתיר בכרייתא ליטול ידים ביין שאינו מזוג, ואינו חושש ל"הפסד אוכלין". (35)

משנתן לתוכו מים, נחשב ליין, ומברכין עליו "בורא פרי הגפן", ואין נוטלין ממנו לידים, כי אין נוטלים ידים אלא במים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, בין כך ובין כך [בין יין חי ובין מזוג] נחשב "יין", ולפיכך מברכין עליו "בורא פרי הגפן", (31) **ואין נוטלין הימנו לידים.** (32)

בשאר מי פירות [ובש"ע קס יב מובאת שיטה לנטילת מים ראשונים מועיל כל מי פירות ואפילו ביין].

33. הפמ"ג [קעא] כתב שלא התירו לעשות בפת אלא צורך אכילה, כי שאר מלאכות אסורות משום בזיון לה, וכמבואר בסמוך שמפני כך אסור לזרוקה, ובבה"ל [שם ד"ה אס] תמה, הרי ממה שמצינו בסמוך שמתיר רלסמוך בה קדרה ריקה, כמבואר בהערה 43.

34. כתב הריטב"א שכוונת הגמרא להוכיח מדברי רבי אליעזר כשמואל, אך יתכן שגם חכמים סוברים שעושה כל צרכיו בפת, ורק לענין נטילת ידים סברו שאינו יוצא ביין. והרשב"א הקשה מכאן לגירסתנו שאם לא נתן לתוכו מים נוטלין ממנו, שהרי טעמו של רבי אליעזר הוא משום שאינו "יין", ומה ראייה שמתיר להשתמש באוכלין. אכן רש"י נקט שאיסור השימוש הוא משום הפסד אוכלין [ולא משום בזיונם] ויתכן שהפסד שייך גם כשהם ראויים להעשות אוכלין [ע"י מזיגה], ואפילו קודם שחל עליהם שם "יין" גמור [וראה ש"ך יו"ד שנט שהפסד אוכלין הוא מדין בל תשחית, ואינו תלוי אם כבר חלה המעלה באוכל או שרק ראוי לה].

35. תוס' [ד"ה כמאן] הקשו, הרי בנטילת ידים היין נמאס, ומצינו בשבת [נ ב] ששמואל מודה שאם הפת נמאסת בעשיית צרכיו, אסור לעשותן

קלה יותר בתערובת המים, וראה אבי עזרי [שם].

31. באבן העזר [רח כב] הוכיח מכאן שלא כהמג"א שנקט כי המברך על יין בורא פרי העץ צריך לחזור, שהרי רבנן לא נחלקו על רבי אליעזר אלא מה היא ברכתו לכתחילה, אך גם הם מודים ששייך לברך על יין "בורא פרי העץ".

32. רש"י [ד"ה משנתן] הביא גירסא נוספת בכרייתא: יין עד שלא נתן לתוכו מים, מברכין עליו "בורא פרי העץ" ואין נוטלין ממנו לידים [כי אינו נחשב "משקה" אלא "מי פירות"], משנתן לתוכו מים מברכין עליו "בורא פרי הגפן" [כי נקרא "יין", ולכן נחשב "משקה" ונוטלין ממנו לידים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, בין כך ובין כך מברכין עליו "בורא פרי הגפן", ו]בכל זאת, כיון שאסור להפסיד אוכלין [אין נוטלין הימנו לידים. ודחה גירסא זו כי לא מצאה בתוספתא, וראה הגהות הגר"א].

והרא"ש הביא בשם הראב"ד שגרס בין ברישא ובין בסופא "ונוטלין מהן לידים", וביאר שאין הכוונה לנטילת ידים לאוכל, אלא לנקיות בעלמא. והביא עוד גירסא: "משנתן לתוכו מים אין נוטלין ממנו לידים" וביאר שהכוונה למים אחרונים שאין הדרך לזלזל במים המעורבין ביין ליטול בהם מים אחרונים, כי השתנו למעלה לברכת "הגפן", וכן נקט הרשב"א, וכתב הגר"א שלשיטתם מותר ליטול

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה — שעושים עליו קידוש או מברכים עליו ברכת המזון⁽³⁶⁾ — שאין מברכין עליו ברכת המזון וקידוש עד שיהתן לתוכו מים, מאי טעמא? — אמר רב אושעיא: כיון שעושה בו מצוה, בעינן מצוה מן המובחר.

ומקשה הגמרא על רבנן, שאמרו בברייתא שגם על יין שאינו מזוג מברך "בורא פרי הגפן" — למאי חזי? הרי אם אינו ראוי לשתייה, אין בו מעלה שתגרום לשנות ברכתו מ"בורא פרי העץ" ל"הגפן"?⁽³⁷⁾ מבארת הגמרא: אמר רבי זירא, יין חי ראוי

לקורייטי — משקה העשוי מתערובת יין דבש ופלפלין, בלי מים.⁽³⁸⁾

תנו רבנן: ארבעה דברים נאמרו בפת, א. אין מניחין בשר חי על הפת, שלא תמאס מחמתו.⁽³⁹⁾ ב. ואין מעבירין כוס מלא [יין]⁽⁴⁰⁾ על הפת, שמא תשפך על הפת, ונמצאת הפת בזויה.⁽⁴¹⁾ ג. ואין זורקין את הפת באויר, ואפילו באופן שאין חשש שתיפול ותמאס, כי הוא דרך בזיון⁽⁴²⁾. ד. ואין פומכין את הקערה המלאה בתבשיל — כדי שלא תשפך — בפת, כי חוששין שהתבשיל יישפך עליה ותימאס.⁽⁴³⁾

בה. ותרצו שרק רבי אליעזר התיר לעשות צרכיו אפילו כשנמאסת בכך, ואילו שמואל סובר כמותו רק בהיתר עשיית צרכיו בפת, אך לא באופן שנמאסת. והריטב"א כתב שהסוגיות חלוקות בדעת שמואל בזה.

36. רש"י להלן [נא א ד"ה כוס] פירש "ברכת המזון", אך המגיד משנה למד מדברי הרמב"ם [שבת כט ז] שמדובר בכוס של קידוש, וראה להלן שם.

37. ע"פ תוס' [ד"ה למאי].

38. הרשב"א צידד שגם רבנן מודים שאם אינו צריך לקורייטי אינו מברך עליו בורא פרי הגפן, ודחה שנחשב כהשתנה למעליותא, בכך שהוא ראוי לעשות קורייטי, ולכן ברכתו "הגפן".

ובתפארת ישראל [בועז ח] ביאר כי אף שיין חי ראוי לשתייה גם ע"י מזיגה במים - אין אפשרות זו נחשבת כסיבה לברך עליו "הגפן" כפי שהוא, משום שהמזיגה במים עושה לו "פנים חדשות", כי היא ביחס של שלשה חלקים מים כנגד חלק אחד יין, אך המזיגה לקורייטי עיקרה היין, ולכן גם קודם המזיגה ניתן לברך

עליו כמזוג.

39. רבינו יונה, וכתב טעם נוסף, שאם ידבק בה מהדמם שעל הבשר יצטרך להדיחה.

40. רבינו יונה [ד"ה ואין].

41. כך פירש רש"י [ד"ה אין], ובתענית [כ ב] כתב שהמבזה אוכלין נראה כבועט בטובתו של הקב"ה.

ותוס' [ד"ה אין] והרא"ה נקטו שגם איסור העברת הכוס הוא משום מיאוס, וכ"כ רבינו יונה [ד"ה ואין], אך נקט שתבשיל הנופל על פת אינו ממאיסה, וראה הערה 43

42. ע"פ תוס' [ד"ה אין], וביאר הב"י [קעא] שהפת חשובה יותר משאר אוכלין, ולכן אסור לבזותה, ואילו בשאר אוכלין מותר להשתמש בהן לכל צורך, ורק אסור להמאיסם.

אך מדברי רבינו יונה והרשב"א דייק שמותר לזרוק אפילו פת אם אינה נמאסת, ודעת רש"י בזה תבואר להלן [הערה 50].

43. הרי"ף הביא כל הברייתא להלכה. אך רבינו

אמימר ומר זוטרא ורב אשי כרכו ריפתא בהדי הדדי, אייתי לקמיהו תמרי ורמוני, שקל מר זוטרא פתק זרק לקמיה דרב אשי דסתנא [מנת בשר מבושל⁽⁴⁴⁾],

אמר ליה רב אשי: וכי לא סבר לה מר להא דתניא "אין זורקין את האוכלין"?

ענה לו מר זוטרא: ההיא ברייתא שאסור לזרוק אוכלין — בפת תניא, אך שאר אוכלין מותר לזרוק.

אמר לו רב אשי: והתניא "כשם שאין זורקין את הפת, כך אין זורקין את האוכלין"?

אמר ליה מר זוטרא: והתניא לאידך "אף על פי שאין זורקין את הפת, אבל זורקין את האוכלין"? — אלא בהכרח לא קשיא, כי הא הברייתא ש"אין זורקין את האוכלין" עוסקת במידי דממאי, כגון תאנים ותותים שמתמעכים בנפילתן⁽⁴⁵⁾, ואילו הא הברייתא ש"זורקין את האוכלין" עוסקת במידי דלא ממאי, כגון רמונים ואגוזים⁽⁴⁶⁾, אך פת אסור לזרוק משום בזיונה, ואפילו אם אינה נמאסת.

תנו רבנן: ממשיכין — מזרימים — יין בצנורות לפני חתן ולפני כלה, כסימן טוב שתמשך שלוותם,⁽⁴⁷⁾ וזורקין לפנייהם קליות — גרעיני חטה קלוייה — ואגוזים, ומנהג

יונה נקט שכיון שהלכה כשמואל שעושה אדם צרכיו בפת ובלבד שלא תמאס, נמצא שמותר לסמוך את הקערה בפת, כי בנפילת תבשיל על פת אין חשש מיאוס כמו בבשר ויין.

אך תוס' [ד"ה כמאן] נקטו שבסמיכת הקערה יש חשש שתמאס הפת [ובב"ח קעא כתב שהאיסור כשתחתייה מלוכלכת], ואף שמואל מודה לאסור בזה. והרשב"א העלה מכך שמותר לסמוך בפת קדירה ריקה [ונקיה].

44. רש"י, וכבר תמה המהרש"א שהרי בסמוך אמרו שמותר לזרוק רק רימונים ואגוזים, ולא דבר שנמאס [כגון תאנה בשלה, וכל שכן בשר מבושל]. ובב"י [קעא] כתב שזרקו למקום נקי שאינו נמאס, שהרי עצם הזריקה לא נאסרה אלא בפת [או בתאנים שנמאסים במעיכתם מחמת הזריקה, וראה מאמר מרדכי שם ד שהרחיב בזה].

אמנם בפסקי רי"ד גרס שזרק לו "רימונא" מאלו שהגישו לפנייהם, ובהגהות יעב"ץ גרס "ריסתנא".

45. כך פירש רש"י, והוצרך להוסיף שמתמעכים, להשמיענו כדברי הב"י והב"ח [קעא] שהאיסור חל אפילו אם זורקם לתוך כלי ואינם מתלכלכים. והרמב"ם [ברכות ז ט] נקט שהאיסור בתאנים ותותים משום שאין להם קליפה, ונקט שהמיעוץ ממאיס רק כשאין קליפה, ולכן כתב גם לגבי המכניס אוכל לפיו בלא ברכה, שאם הוא ממינים אלו הרי הוא נמאס בפליטתו, ואל יוציאנו, וכדלהלן.

46. הב"י [שם] כתב שאפילו אם אינם בקליפתם מותר לזרוקם ע"ג מקום נקי [כמבואר בהערה 44], והב"ח כתב שבימות החמה לא יזרקם ע"ג קרקע, ובימות הגשמים אפילו בקליפתם אסור [כמבואר בהערה 48]. והלבוש כתב שהנידון רק על אגוזים ורימונים חיים, אך מבושלין אסור לזרוק מפני שמתמעכים.

47. ע"פ לבוש [או"ח קעא ד], ובב"י [יו"ד קעט] הביא משו"ת הרמב"ן [רפג] שאין בכך חשש ניחוש, כי אינו אלא סימן, וביאר בשלטי הגבורים [סנהדרין יז א] ביאר שאינו תולה

אפילו בימות החמה. (49)

אמר רב יהודה: שכח והכניס אוכלין לתוך פיו בלא ברכה, מסלקן לצד אחד בפיו, ומברך.

זה נעשה רק בימות החמה שאין חשש שימאסו האוכלין בנפלים על הארץ, אבל לא בימות הגשמים שאז חוששין שימאסו בבוקר. (48) אבל לא זורקים לפנייהם גלוסקאות — מיני מאפה — לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, כי הן נמאסות בנפילתן

אפילו לאבדן [והב"ח כ"כ גם לדעת הרשב"א. והרשב"ץ הוכיח כך מהיתר הזילוף. וראה מג"א ובה"ל ד"ה לא, לגבי שימוש לצורך, כשאין דרך שימושו בכך].

48. תוס' [ד"ה ולא] כתבו כי אע"פ שהאוכל שבאגוז מוגן מלכלוך ע"י קליפתו, מכל מקום כשנפל בטיט הוא נמאס [כך ביארם הב"י], אך בשעה"צ [ס"ק יט] הביא מתוספתא [שמחות ח] שמותר לזרוק אגוזים בקליפתן אפילו בימות הגשמים, ולכן ביאר שההאיסור רק באגוזים קלופים.

ויתכן שדין זה תלוי אם האיסור הוא רק באופן שיש הפסד בשעת הזריקה, או שכל הפסד אסור, כי בהגהות מיימוניות [ברכות ז ל] כתבו שהזורקים חיטין לפני חתן צריכים ללקטן אח"כ כדי שלא ידרסו עליהן, וכן פסק השו"ע [שם ה]. אך בב"י כתב שלא נהגו כן, וביאר במאמר מרדכי שהאיסור רק אם זורקם למקום שנמאסים ומאבדן בידים, אך אח"כ הפסדם בשב ואל תעשה.

49. רש"י [ד"ה אבל], והב"י הוכיח מכך שחולק על תוס' שנקטו כי אסור לזרוק פת אפילו אם אינה נופלת לארץ, מפני בזיונה [וכן משמע מרש"י לעיל כג ב ד"ה הרי].

אך הגר"א כתב שרק זריקת פת אסורה, אך בשאר מיני מאפה כגלוסקאות הזריקה מותרת. והרש"ש כתב שרש"י גרס כהרי"ף והרא"ש שגרסו "ולא חתיכות [בשר] ולא גלוסקאות",

מעשיו בסימן, שהרי כבר נישאו, ומותר לעשות סימן להצלחה.

והמקור למנהג זה הוא בתוספתא [שבת ח ח], ושם מובא כי היו עושין כן גם לכבוד חכם שבא לעיר.

והנה רש"י ביאר שאין בכך משום בזיון והפסד אוכלין, כי היין נשפך לתוך כלי, ומשמע שהוצרך לכך מצד בזיון היין, אך מצד ההפסד לבד לא היה איסור אפילו אם היה נשפך לקרקע, כי נעשה לצורך.

ואף שלעיל מצינו שביזוי מותר באוכלין, שהרי זורקם כשאינם נמאסין - יין חשוב כפת, שהרי הוא משיביע כמו פת [לעיל לה ב] ולכן אסור לבזותו, ועוד, שהרי השתנה למעלותא בברכה. וראה בפתח הדביר [או"ח רצו ג] ובמחצית השקל [קעא א] שחילקו בין ההיתר להפסיד את היין לצורך זילוף, שהוא להנאת הגוף, ומותר גם ביין של תרומה טמאה, לבין צורך שמחה שאינה בגוף האדם, ואסור להפסידו לצורכה.

והרשב"א כתב שלצורך שמחת חתן וכלה מותר להמאס אוכלין, וההיתר רק בהמשכת יין שהוא עיקר השמחה, אך זריקת קליות ואגוזין לא התירו אלא בימות החמה, כי אין בהם אלא מקצת שמחה [ולשון רבינו יונה: ד"בזויי כזה] מותר משום שמחת חתן וכלה [וכתב הב"י שגם הם מודים שצריך לקבל את היין בכלי, כי לא התירו לצורך שמחה אלא ביזוי אוכלין, אך לא להפסידן לגמרי, אך הריטב"א וכן רבינו מנוח בשם הראב"ד כתבו שלצורך שמחה מותר

ומצינו שלש לשונות בברייתות שהביאו דין זה: **תניא חדא "בולען" בלא ברכה, ותניא אידך "פולטן" ומברך עליהן וחוזר ואוכלן, ותניא אידך "מסלקן" לצד פיו ומברך.**

ומבאר הגמרא: **לא קשיא** סתירה בין שלשת הלשונות, **כי הא דתניא "בולען" בלי ברכה** — מדובר **במשקין**, שאם יפלטם ימאסו, ואם יסלקם לצד פיו לא יוכל לברך, ולכן מותר לבלעם בלי ברכה⁽⁵⁰⁾. **והא דתניא "פולטן" ומברך וחוזר ואוכל** — מדובר **במידי דלא ממאס** ויכול לחזור ולאוכלו אחר שפלטו, **והא דתניא אידך "מסלקן" לצד פיו ומברך** — **במידי דממאס** כשפולטו, וכיון שלא יוכל לאוכלו שוב, יסלקו לצד אחד, אך לא יבלענו בלא ברכה.

א-א מקשה הגמרא: **במידי דלא ממאס נמו, למה**

צריך לפולטו? **לסלקינהו לצד אחד כמו שעושה במידי דממאס, וליברך?**

תרגמא רב יצחק קסקסאה קמיה דרבי יוסי בר אבין משמיה דרבי יוחנן: משום שנאמר [תהלים עא ח] "ימלא פי תהלתך", דהיינו שיברך בכל פיו, ולא בפה שיש בו אוכל [ורק במידי דממאס מסלק לצד אחד, כי אינו יכול לפולטו].

בעו מיניה מרב הסדא: מי שאכל ושתה ולא ברך ברכה ראשונה, מהו שיחזור ויברך כעת, לפני שממשיך אכילתו?⁽¹⁾ —

אמר להו: וכי מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף? והוא משל על מי שכבר חטא, שודאי אין לו לחזור ולחטוא שוב, ופשוט שאסור לו לאכול שוב בלי ברכה.

ונקט את הטעם של חשש מיאוס לגבי זריקת בשר, וראה מעדני יו"ט [סי' לב אות ו] ולהלן [נב ב הערה 20].

ובבני ציון ביאר כי לולי שהיו נמאסים היה מותר לזרקן רק לצורך שמחת חתן וכלה, שבהם התירו ביזוי, כמו להמשיך יין בסמוך.

50. **הרא"ש** הביא בשם רבינו חננאל שכיון שכבר אינם ראויין לשתיית כל אדם, אין להקפיד על ברכתו, ונחלק עליו כי משמעות הברייתא ששלשת האופנים שוים, והכוונה שיבלעם ואח"כ יברך. ואף שהשוכח ולא ברך על האוכל אינו מברך אחר שבלעו, כאן כיון שנזכר כשהיו בפיו, אלא שלא יכל לברך, נחשבת זכירתו כעובר לעשייתו [וראה פמ"ג א"א א שמחמת מאיסותן הקלו עליו, ואינו חייב אפילו להרהר את הברכה, אך לטעם רש"י שאי אפשר לסלקן לצד אחד, צריך לומר כמהרש"א לה א, שאם אין מצוה לברך, אינו נחשב כנהנה בלי ברכה. אך

בהגהות אשר"י פ"א יג נקט שכיון שאסור שיהנה בלי ברכה לפניו, נדחה, וגם אחריה אינו מברך, וראה אבי עזרי ברכות יא ה, ולהלן נא הערה 2].

והרמב"ם [ברכות ח יב] כתב "בולען ומברך עלים בסוף", והב"י [קעב] דן אם כוונתו כרבינו חננאל, שאינו מברך אלא ברכה אחרונה, ולפניהם פטור, או כהרא"ש שמברך עליהם ברכה ראשונה "בסוף" - דהיינו אחר שבולען, ודקדק כצד השני מהשגת הראב"ד "והוא שדעתו לאכול יותר, דאם לא כן הוי ליה גמר", והנידון על ברכה ראשונה שאין מברכים אותה למפרע.

אך הרשב"א הביא בשם הראב"ד שאם אין לו אלא משקין אלו בולע ומברך למפרע, ואם יש לו אחרים, פולט את הראשונים, ומברך על האחרים ושותה.

1. רש"י פירש שהנדון "מהו שיחזור - לאתר